

2025

**Ενημερωτικό σημείωμα
πολιτικής: Προωθώντας τη
μετάβαση των προσφύγων
από προσφυγικούς
καταυλισμούς στην Ανώτατη
Εκπαίδευση
Τι πρέπει και τι δεν πρέπει
να κάνετε**

Sílvia Melo-Pfeifer, Lisa Marie Brinkmann, Anthippi Potolia

Ενημερωτικό δελτίο

Αριθμός Έργου:	2022-1-FR01-KA220-HED-000087334
Ακρωνύμιο έργου:	AGILE
Τίτλος έργου:	Ανθεκτικότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε προσφυγικές κρίσεις: σφυρηλάτηση της κοινωνικής ένταξης μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων, της εμπλοκής των πολιτών και της αναγνώρισης δεξιοτήτων.
Τίτλος εγγράφου:	Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής: Προωθώντας τη μετάβαση προσφύγων από προσφυγικούς καταυλισμούς στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνετε.
Πακέτο εργασίας:	ΠΕ5
Ημερομηνία υποβολής:	15/03/2025
Σχεδιαστής γραφικών	Ιωάννα Τσακαρέλου, Web2Learn
Συγγραφείς:	Sílvia Melo-Pfeifer, Lisa Marie Brinkmann and Anthippi Potolia
Αναθεωρητής (ες):	Όλοι οι εταίροι της σύμπραξης AGILE
Έκδοση	V1.0
Έγκριση από:	Όλη τη σύμπραξη του έργου
Περίληψη:	Αυτό το ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής στοχεύει στην ενημέρωση της κοινωνίας και των θεσμικών οργάνων σχετικά με τις διάφορες στρατηγικές που διευκολύνουν την εγγραφή και την παραμονή των φοιτητών-προσφύγων στα ΑΕΙ, καθώς και στην οργάνωση επίσημων και ανεπίσημων πρωτοβουλιών στο πεδίο και μεταξύ των φοιτητών-προσφύγων και των ΑΕΙ.
Λέξεις-κλειδιά:	Μηχανισμοί στήριξης, αναγνώριση δεξιοτήτων, ανάπτυξη ικανοτήτων, εμπλοκή των πολιτών, θεσμικές προκλήσεις, θεσμική βιωσιμότητα.
Πνευματικά δικαιώματα Πρόσβαση	Άδεια Creative Commons 4.0 International Ανοικτή
Παραπομπή:	Melo-Pfeifer, S., Brinkmann, L. M. & Potolia, A. (2025). <i>Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής: προώθηση της μετάβασης από τους προσφυγικούς καταυλισμούς στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνετε</i> . Σύμπραξη έργου AGILE. URL: https://agileproject-erasmus.eu/ (ενότητα «Αποτελέσματα»). DOI: 10.25592/uhhfdm.17568.

Σύμπραξη

Πανεπιστήμιο Paris 8 (UP8)

Γαλλία

Πανεπιστήμιο Bordeaux Montaigne (UBM)

Γαλλία

Web2Learn (W2L)

Ελλάδα

University of Ljubljana

Πανεπιστήμιο της Λιουμπλιάνα (UL)

Σλοβενία

Εθνικό Πολυτεχνείο του Λβιβ (LPNU)

Ουκρανία

Πανεπιστήμιο του Αμβούργου (UH)

Γερμανία

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Κάουνας (KTU)

Λιθουανία

Ίδρυμα Πολωνών Πρυτάνεων (PRF)

Πολωνία

Ιστορικό αναθεώρησης

Έκδοση	Ημερομηνία	Αναθεωρήθηκε από	Αιτία
V0.2	17 Απριλίου 2025	Ανθίππη Ποτόλια, Lisa Marie Brinkmann, Léa Meunier	Εσωτερική αναθεώρηση
V0.3	30 Απριλίου 2025	Έγκριση από τη σύμπραξη	Εσωτερική αναθεώρηση
V0.4	15 Μαΐου 2025	Silvia Melo-Pfeifer	Διορθώσεις περιεχομένου και διάταξης
V0.5	19 Μαΐου 2025	Lisa Marie Brinkmann	Δημόσια έκδοση με DOI

Δήλωση πρωτοτυπίας:

Το παρόν παραδοτέο περιέχει πρωτότυπο αδημοσίευτο έργο, εκτός εάν αναφέρεται σαφώς το αντίθετο. Η αναγνώριση του ήδη δημοσιευμένου υλικού και του έργου άλλων έχει γίνει με κατάλληλη παραπομπή, παράθεση ή και τα δύο.

Αποποίηση ευθύνης:

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το παρόν παραδοτέο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Πίνακας περιεχομένων

Κατάλογος συντομογραφιών	8
Κατάλογος πινάκων	8
Συνοπτική παρουσίαση	9
1. Εισαγωγή	11
2. Επισκόπηση της έρευνας	14
3. Τα κύρια ευρήματα του έργου AGILE	17
Θεσμικές αντιλήψεις	18
Απόψεις εξόριστων φοιτητών	19
4. Συστάσεις	21
5. Βιβλιογραφία	28
Συγγραφείς	31

Κατάλογος συντομογραφιών

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται τα ακρωνύμια που χρησιμοποιούνται στο παραδοτέο με αλφαβητική σειρά.

Συντομογραφίες	Περιγραφή
ΑΕ	Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΠΕ	Πακέτο εργασίας

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1.....	19
----------------	----

Συνοπτική παρουσίαση

Αυτό το ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής έχει ως στόχο την ενημέρωση της κοινωνίας και των θεσμικών οργάνων σχετικά με τις διάφορες στρατηγικές που διευκολύνουν την εγγραφή και την παραμονή φοιτητών-προσφύγων στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΕ) και τη συνεργασία μεταξύ επίσημων και ανεπίσημων πρωτοβουλιών στο πεδίο, καθώς και μεταξύ των φοιτητών-προσφύγων και των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ).

Συνοψίζουμε τα κύρια ευρήματα του έργου AGILE, ενημερώνοντας τους αναγνώστες σχετικά με τις τρέχουσες πρωτοβουλίες για την υποδοχή των εξόριστων φοιτητών (ως συνώνυμο των προσφύγων φοιτητών) στην ΑΕ στην Ευρώπη, αντιμετωπίζοντας τις κύριες προκλήσεις για την ένταξή τους, προτείνοντας πιθανές λύσεις και διατυπώνοντας συστάσεις. Οι συστάσεις αυτές παρουσιάζονται με τη μορφή πρωτοβουλιών για τη διευκόλυνση της εισαγωγής τους στην ΑΕ, την παραμονή σε αυτή κατά τη διάρκεια της φοίτησης και τη διευκόλυνση της μετάβασής τους στην επαγγελματική ζωή.

Το έργο AGILE

Η παρούσα δημοσίευση είναι αποτέλεσμα του ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενου έργου AGILE («Ανθεκτικότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε προσφυγικές κρίσεις: σφυρηλάτηση της κοινωνικής ένταξης μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων, της συμμετοχής των πολιτών και της αναγνώρισης δεξιοτήτων», <http://www.agileproject-erasmus.eu/>), στόχος του οποίου είναι η αύξηση της ανθεκτικότητας των ΑΕΙ στην αντιμετώπιση των διαρκών αναγκών των προσφύγων μέσω της κοινωνικής συμμετοχής και της αναγνώρισης δεξιοτήτων. Το έργο AGILE αποσκοπεί στον εμπλουτισμό των προγραμμάτων σπουδών των ΑΕΙ, προτείνοντας νέους παιδαγωγικούς σχεδιασμούς που ενθαρρύνουν δράσεις με λαϊκό έρεισμα και την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας τόσο σε τυπικά όσο και σε άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Συντονιστής του έργου είναι το Πανεπιστήμιο Paris 8. Η σύμπραξη αποτελείται από έξι πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Paris 8, Πανεπιστήμιο Bordeaux Montaigne, Πανεπιστήμιο του Αμβούργου, Πανεπιστήμιο της Λιουμπλιάνα, Εθνικό Πολυτεχνείο του Λβιβ, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Κάουνας), ένα think tank (Ίδρυμα Πολωνών Πρυτάνεων) και έναν επιχειρηματικό εταίρο (Web2Learn) που ειδικεύεται στα ανοικτά συστήματα αναγνώρισης και στην κοινωνική μάθηση.

1.Εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Το παρόν ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας (ΠΕ) 5 του έργου AGILE, με τίτλο «Αντίκτυπος και βιωσιμότητα». Αυτό το πακέτο εργασίας είχε ως στόχο να «χρησιμοποιήσει την ψηφιακή καινοτομία, την κοινωνική συμμετοχή και την αξιολόγηση του αντίκτυπου για τη δημιουργία ισχυρών συνεργασιών μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας και κοινωνίας για την ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητα». Το ΠΕ5 εστίασε στην επίδραση των προσφυγικών κρίσεων στα ευρωπαϊκά ΑΕΙ, προκειμένου να αντλήσουμε διδάγματα από αυτές και να λάβουμε μέτρα για την αύξηση της ανθεκτικότητας των ΑΕΙ στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια προσφυγικών κρίσεων στο μέλλον.

Κατά τη διάρκεια των 30 μηνών του έργου AGILE (Δεκέμβριος 2022 - Μάιος 2025), η σύμπραξη συμβουλευθήκε εκπροσώπους από διάφορα ΑΕΙ, τόσο στην ΕΕ όσο και εκτός των συνόρων της (συμπεριλαμβανομένης της Ουκρανίας, της Βραζιλίας και της Τουρκίας), προκειμένου να αφουγκραστεί τις φωνές στο πεδίο που αντιμετωπίζουν τις κρίσιμες θεσμικές προκλήσεις (Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023), όπως η διευκόλυνση της εγγραφής και της παραμονής των φοιτητών-προσφύγων στην ΑΕ. Στο πλαίσιο του έργου, δημιουργήσαμε ευκαιρίες για να γεφυρωθούν αυτές οι θεσμικές φωνές με τις φωνές από ιδρύματα που έχουν πληγεί άμεσα από τον πόλεμο (Klos & Klymanska, 2024), καθώς επίσης και τις φωνές των προσφύγων φοιτητών. Τόσο οι εκπρόσωποι των ΑΕΙ όσο και οι φοιτητές-πρόσφυγες συμμετείχαν σε στρογγυλές τράπεζες που διοργάνωσε η σύμπραξη και στην παραγωγή μιας σειράς βίντεο (διαθέσιμα στον ιστότοπο του έργου). Επιπλέον, αναλύσαμε τις απόψεις των φοιτητών μέσω των απαντήσεών τους σε έρευνα ερωτηματολογίου, στην οποία απάντησαν περισσότεροι από 150 πρόσφυγες φοιτητές (Lawrance, 2023). Ακούστηκαν επίσης οι φωνές των οργανώσεων προάσπισης της πολιτικής ένταξης στα ΑΕΙ, συγκεντρώνοντας έτσι τις απόψεις των ακαδημαϊκών ηγετών. Επιπλέον, διερευνήσαμε μηχανισμούς θεσμικής συνεργασίας για τους φορείς που απαρτίζουν τη σύμπραξη του AGILE (Lawrance, 2023), καθώς και πρωτοβουλίες για την προώθηση της συμμετοχής των φοιτητών και της κοινωνίας των πολιτών ή της συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων και του ιδιωτικού τομέα (Boichenko, Oikonomou & Zourou, 2025a και 2025b). Επιπλέον, υλοποιήσαμε μια διατομεακή ανάλυση των εμποδίων στη μετάβαση των εξόριστων φοιτητών¹ στην ΑΕ (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024). Λαμβάνοντας υπόψη την έκτακτη κατάσταση στην Πολωνία αναφορικά με την αντιμετώπιση της μεγάλης εισροής φοιτητών-προσφύγων ουκρανικής καταγωγής, ως απόρροια της εισβολής της Ρωσίας στο έδαφός της Ουκρανίας και την επακόλουθη εμπόλεμη κατάσταση, εκπονήθηκε μια μελέτη περίπτωσης σχετικά με τους μηχανισμούς υποστήριξης της χώρας (Degtyarova & Krasniowska, 2025). Τέλος, μέσω έρευνας ζητήθηκε η γνώμη ΑΕΙ, οργανισμών ή ομάδων της ΑΕ που έχουν σχέση με τους θεσμικούς μηχανισμούς υποδοχής στις χώρες της σύμπραξης του έργου AGILE, με στόχο

¹ Χρησιμοποιούμε τις λέξεις εξόριστος και πρόσφυγας ως συνώνυμες για να αναφερθούμε στο κοινό στο οποίο απευθύνεται το έργο AGILE.

την καταγραφή των υφιστάμενων μηχανισμών υποστήριξης και παρακολούθησης. Με βάση το ίδιο ερωτηματολόγιο, συντάξαμε εθνικές εκθέσεις και μια σύνθεση των αποτελεσμάτων των επτά χωρών της σύμπραξης (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025).

Σε αυτό το ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής, συνοψίζουμε τα κύρια ευρήματα του έργου AGILE, ενημερώνοντας τους αναγνώστες σχετικά με τους υφιστάμενους μηχανισμούς υποστήριξης για την υποδοχή των εξόριστων φοιτητών στα Ευρωπαϊκά ΑΕΙ, αντιμετωπίζοντας τις κύριες προκλήσεις για την ένταξη των εξόριστων φοιτητών, προτείνοντας πιθανές λύσεις και διατυπώνοντας συστάσεις προς τα ΑΕΙ και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την ΑΕ. Είναι σημαντικό ότι το παρόν ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής υπογραμμίζει την αξία των διατομεακών και των δια- και ενδο-θεσμικών συνεργασιών ως μέσο για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ΑΕΙ, γενικότερα, και οι εξόριστοι φοιτητές, ειδικότερα.

Αρχικώς, συνοψίζουμε εν συντομία τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, υπογραμμίζοντας τα κοινά σημεία με την έρευνα της σύμπραξης του έργου AGILE. Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας που διεξήχθη από τους ερευνητές της σύμπραξης (βλ. επίσης Degtyarova, 2025). Τέλος, με βάση αυτά τα συμπεράσματα, διατυπώνουμε προτάσεις και συστάσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ένταξης των εξόριστων φοιτητών στην ΑΕ.

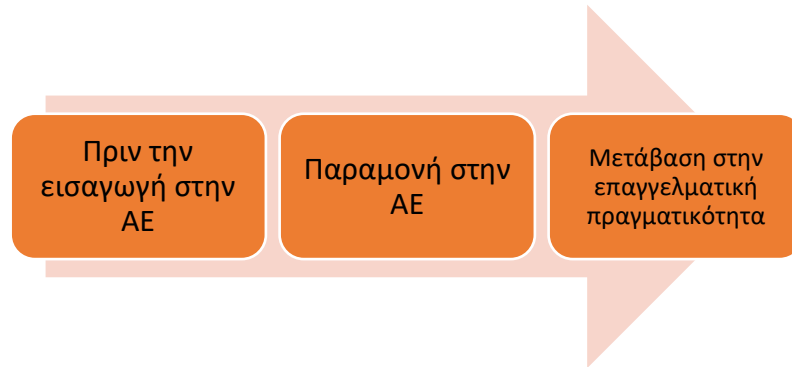
2. Επισκόπηση της έρευνας

2. Επισκόπηση της έρευνας

Σύμφωνα με τον Unangst (2019), η άφιξη μεγάλου αριθμού προσφύγων στην Ευρώπη ώθησε τόσο τα εθνικά συστήματα όσο και μεμονωμένα τα ΑΕΙ να δημιουργήσουν και να βελτιώσουν στρατηγικές για την υποστήριξη όχι μόνο των μελλοντικών φοιτητών αλλά και των ήδη εγγεγραμμένων (σ. 144). Ενώ υπάρχει αυξανόμενη ακαδημαϊκή βιβλιογραφία σχετικά με τις δομές υποστήριξης εντός των ΑΕΙ (Ashour, 2022, Berg, 2019, Friedrich, Ruano & Melo-Pfeifer, 2021, Schröder, Berg & Otto, 2022, Unangst & Streitwieser, 2018), μεγάλο μέρος αυτής επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες χώρες υποδοχής ή συγκεκριμένες ομάδες προσφύγων. Επιπλέον, αυτές οι έρευνες συχνά βασίζονται στην οπτική θεσμικών παραγόντων -όπως το προσωπικό των πανεπιστημίων ή οι σύμβουλοι- και όχι στην οπτική των προσφύγων φοιτητών που πρόκειται να επωφεληθούν από αυτές τις πρωτοβουλίες. Εξαίρεση σε αυτή την τάση αποτελεί το έργο των Grüttner, Berg, Schröder και Otto (2018), το οποίο περιλαμβάνει δεδομένα που συλλέχθηκαν απευθείας από πρόσφυγες φοιτητές.

Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι, παρόλο που οι φοιτητές-πρόσφυγες μοιράζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά και αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις με τους «ξένους» φοιτητές των ΑΕΙ, οι φοιτητές-πρόσφυγες διαφέρουν σε ορισμένα σημεία. Πρώτον, κατ'αντιστοιχία με τους συνομηλίκους τους, οι φοιτητές-πρόσφυγες δεν μεταβαίνουν αυτόματα από τα κέντρα υποδοχής στην ΑΕ. Συχνά, απαιτείται να πληρούν ορισμένες ακαδημαϊκές προϋποθέσεις, ή προαπαιτούμενα επίδοσης, τα οποία μπορεί να είναι δύσκολο να επιτευχθούν λόγω προκλήσεων που αντιμετωπίζουν, όπως είναι τα γλωσσικά εμπόδια, η διακοπή της ομαλούς τους σχολικής φοίτησης, αναπηρίες ή ο αντίκτυπος του τραύματος του πολέμου. Δεύτερον, η μετάβαση μπορεί να περιπλέκεται περαιτέρω από θεσμικές πολιτικές, πρακτικές ή συμπεριφορές που δημιουργούν πρόσθετα εμπόδια: αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν προβλήματα στην αναγνώριση προηγούμενων προσόντων, υπερβολικά πολύπλοκες διαδικασίες εισαγωγής ή ανεπαρκή υποστήριξη σε τομείς όπως η εκμάθηση γλωσσών και η στέγαση. Τρίτον, η απουσία στοχευμένων πρωτοβουλιών, όπως προγράμματα εκμάθησης γλώσσας, υποστήριξη για ακαδημαϊκή προετοιμασία ή υπηρεσίες ένταξης μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα στην εκπαιδευτική πορεία ή σε αυξημένα ποσοστά εγκατάλειψης, λόγω έλλειψης μηχανισμών υποστήριξης ή μηχανισμών που είναι μεν προσανατολισμένοι στην εισαγωγή των φοιτητών-προσφύγων αλλά όχι στην παραμονή τους στην ΑΕ. Όπως τονίζουν οι Naidoo, Wilkinson, Langat, Adonio, Cunneen και Bolger (2018, σ. 157), αν και οι παραδοσιακές εκπαιδευτικές δομές μπορεί να εμποδίσουν τη μετάβαση των φοιτητών-προσφύγων (μέσω της έλλειψης μηχανισμών αναγνώρισης δεξιοτήτων, για παράδειγμα), είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η μετάβαση είναι μια συνεχής διαδικασία και όχι ένας τελικός προορισμός.

Η βιβλιογραφία έχει επισημάνει την ανάγκη να αναπτυχθούν διαδικασίες ένταξης στην ΑΕ που να εμπλέκουν ολόκληρο το Ίδρυμα με ολιστικό και ολοκληρωμένο τρόπο (Friedrich, Ruano & Melo-Pfeifer, 2021). Αυτό σημαίνει ότι η ένταξη στην ΑΕ θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διαδικασία και όχι (μόνο) ως στόχος (Σχήμα 1).

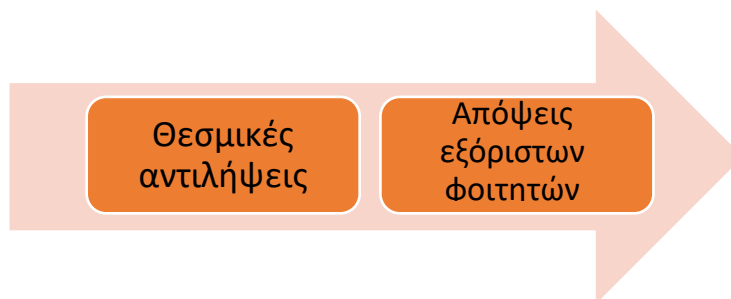
Σχήμα 1. Η ανάγκη για μια αλληλουχία μηχανισμών υποστήριξης των εξόριστων φοιτητών στην ΑΕ.

Όταν η ένταξη αντιμετωπίζεται ως διαδικασία, τα αποτελέσματα του έργου AGILE δείχνουν ότι η ένταξη των εξόριστων φοιτητών θα πρέπει να εστιάσει σε τρεις χρονικές στιγμές: πριν την εισαγωγή στην ΑΕ (όπου η πιο συνήθης ανάγκη αφορά την εκμάθηση της γλώσσας), κατά τη διάρκεια της φοίτησης στην ΑΕ (με τη μετάβαση από τον προπτυχιακό κύκλο σπουδών στο μεταπτυχιακό, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανάλογα με τους φοιτητές), και μετά τη μετάβαση από την ΑΕ στην επαγγελματική ζωή. Αυτά τα σημεία θα αναλυθούν στις συστάσεις που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

3. Τα κύρια ευρήματα του έργου AGILE

3. Τα κύρια ευρήματα του έργου AGILE

Τα αποτελέσματα του έργου AGILE, τα οποία προέκυψαν από τις στρογγυλές τράπεζες και τα ερωτηματολόγια (με τα ΑΕΙ και τους πρόσφυγες φοιτητές) δείχνουν ότι τα ΑΕΙ και οι φοιτητές στις διάφορες συμμετέχουσες χώρες μπορεί να έχουν διαφορετικές αλλά συμπληρωματικές απόψεις για τους υπάρχοντες (ή μη) μηχανισμούς υποστήριξης. Το έργο AGILE έδειξε ότι τα ΑΕΙ και οι εξόριστοι φοιτητές μπορούν να επωφεληθούν από την καλύτερη κατανόηση των απόψεων, των προκλήσεων και του τρόπου λειτουργίας ο ένας του άλλου (Σχήμα 2). Από τη μία πλευρά, τα ΑΕΙ μπορεί να διαθέτουν ή/και να αναζητούν τους πόρους και τις δομές για τη δημιουργία ευρέων συστημάτων διαρκούς υποστήριξης με μια προσέγγιση «από τα πάνω προς τα κάτω». Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τις πρακτικές, καθημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, προσφέροντας μια προσέγγιση «από τα κάτω προς τα πάνω» για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

Σχήμα 2. Η συμπληρωματικότητα μεταξύ των αντιλήψεων των ιδρυμάτων και των φοιτητών.

Το πιο σημαντικό εύρημα του έργου AGILE είναι ότι οι ανθεκτικοί μηχανισμοί υποδοχής και υποστήριξης πρέπει να σχεδιάζονται συνεργατικά από ολόκληρη την ακαδημαϊκή κοινότητα και από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Degtyarova & Kraśniewska, 2025), σε θεσμικό επίπεδο (με βιβλιοθήκες, όπως έδειξαν οι Jonaitytė, Štuopytė & Tautkevičienė, 2024) και με εξω-πανεπιστημιακούς εταίρους (με ενώσεις, όπως έδειξαν οι Lawrance, 2024 και Potolia, Fialhos & Lawrance, 2025). Το έργο AGILE κατέδειξε την προστιθέμενη αξία της ενσωμάτωσης των απόψεων των εξόριστων φοιτητών στις θεσμικές αντιλήψεις, επιτρέποντάς τους να συμβάλλουν με διαφορετικές οπτικές στις συζητήσεις σχετικά με τις συνεχείς προσπάθειες για τη διευκόλυνση της ένταξης και της παραμονής των προσφύγων φοιτητών στα ΑΕΙ (Lawrance, 2024- Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024, βλ. επίσης σειρά βίντεο στη διεύθυνση <https://agileproject-erasmus.eu/Video-series-Building-resilience-post-war-views-from-Ukraine>). Επίσης, κατέδειξε τη σημασία της συνεργασίας σε ευρωπαϊκό (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025) και σε διεθνές επίπεδο (επειδή οι περισσότεροι εξόριστοι φοιτητές μετακινούνται σε όλο τον Παγκόσμιο Νότο), επιτρέποντάς μας να κατανοήσουμε και να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα διαθεματικά (Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023). Πέρα από τις συνεργασίες εντός ενός ιδρύματος, τη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων και την ανταλλαγή απόψεων, το έργο

AGILE έδειξε ότι ο ολιστικός μηχανισμός υποστήριξης μπορεί να βοηθήσει στην ένταξη και στην ανθεκτικότητα (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024) των ΑΕΙ.

Θεσμικές αντιλήψεις

Τα ΑΕΙ που συμμετέχουν στο έργο AGILE, ή συνεργάστηκαν με τη σύμπραξη (μέσω ερωτηματολογίων, για παράδειγμα), συχνά εστιάζουν στη δημιουργία δομημένων, κεντρικών και επίσημων συστημάτων υποστήριξης, όπως μαθήματα γλώσσας (Potolia, Fiallos & Lawrance, 2025), συμβουλευτικές υπηρεσίες και ακαδημαϊκή συμβουλευτική. Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (Lawrance, 2023, Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023, Melo-Pfeifer & Potolia, 2025), οι προσεγγίσεις αυτών των ιδρυμάτων τείνουν να βασίζονται σε παγιωμένες πολιτικές, διαθέσιμους πόρους και θεσμικούς στόχους, οι οποίοι διαμορφώνονται από τοπικούς ή εθνικούς κανονισμούς και πρακτικές. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα ιδρύματα φαίνεται να έχουν αναπτύξει μηχανισμούς που συνδυάζουν πρωτοβουλίες «από τα πάνω προς τα κάτω» και «από τα κάτω προς τα πάνω» (Οικονομού & Ζουρού, 2023). Με άλλα λόγια, τα ιδρύματα επιδεικνύουν κοινωνική υπευθυνότητα και μια στάση ανταπόκρισης στις κοινωνικές και θεσμικές προκλήσεις που προκαλούνται από την ταχεία, απροσδόκητη και σημαντική εισροή προσφύγων σε καταστάσεις κρίσης. Η περίπτωση της Πολωνίας είναι ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα διότι περιγράφει και εξηγεί τις διαδικασίες προσαρμογής σε μια τέτοια εισροή (Degtyarova & Krasniewska, 2025).

Στο πλαίσιο των εργασιών του έργου AGILE, στο οποίο έγινε ιδιαίτερη αναφορά στα γλωσσικά μαθήματα σε χώρες όπως η Γαλλία, όπου η εκμάθηση της εθνικής γλώσσας είναι υποχρεωτική για την πρόσβαση στο πανεπιστήμιο, αποφασίσαμε την αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών για το DU Passerelle (εθνικό δίπλωμα για τους φοιτητές-πρόσφυγες που μαθαίνουν γαλλικά πριν την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο). Ως αποτέλεσμα, το νέο πρόγραμμα σπουδών DU Passerelle (ιδίως αυτό του Πανεπιστημίου Paris 8) επιλέγει μια ευρύτερη αντίληψη της γαλλικής ως δεύτερης γλώσσας και ως γλώσσας ακαδημαϊκής ένταξης (βλ. Potolia, Fiallos και Lawrance, 2025) δίνοντας τη δυνατότητα στους φοιτητές να «κατακτήσουν» τον πανεπιστημιακό χώρο, μέσω των παρακάτω ενδεικτικών τρόπων: με παρακολούθηση μαθημάτων στα μελλοντικά τους γνωστικά αντικείμενα και μαθημάτων γαλλικών με διεθνείς φοιτητές, με τη χρήση καλλιτεχνικών προσεγγίσεων που προάγουν την ανθεκτικότητα, με τη δυνατότητα οι φοιτητές, καθ' όλη τη διάρκεια της εκμάθησης της γλώσσας, να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή μέσω της εμπλοκής τους σε δράσεις ή σε πρακτική άσκηση που τους δίνει μια γεύση από τη σταδιοδρομία στην οποία θα τους οδηγήσουν οι μελλοντικές τους σπουδές.

Αυτές οι αναθεωρήσεις του προγράμματος σπουδών είναι σαφώς το αποτέλεσμα της διαλεκτικής προσέγγισης που υποστηρίζει το έργο AGILE: ακούγοντας προσεκτικά τις φωνές των φοιτητών, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στη «νέα τους ζωή», τις τακτικές που έχουν υιοθετήσει και τα άτυπα δίκτυα υποστήριξης και αλληλοβοήθειας που έχουν δημιουργήσει, μάθαμε τόσα πολλά από αυτούς όσα και αυτοί από τα ΑΕΙ.

Απόψεις εξόριστων φοιτητών

Οι εξόριστοι φοιτητές προσεγγίζουν τους μηχανισμούς υποστήριξης μέσα από το δικό τους πρίσμα, που διαμορφώνεται από τις εμπειρίες τους (ως φοιτητές, ως εξόριστοι φοιτητές, ως νεοεισερχόμενοι). Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα στις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο (Lawrance, 2023) και στη σύνταξη των γλωσσικών βιογραφιών (Melo-Pfeifer, Brinkmann & Gerwers, 2024). Αναφέρουν ότι έχουν συγκεκριμένες ανάγκες που διαφέρουν από αυτές που τα ΑΕΙ αναμένουν να καλύψουν, όπως συναισθηματική υποστήριξη, καθοδήγηση ή πρόσβαση σε πρακτικούς πόρους (στέγαση, οικονομική βοήθεια). Επομένως, ενώ τα ιδρύματα μπορεί να εστιάζουν σε διαρθρωτικές και συστημικές λύσεις, οι φοιτητές, λόγω της ευάλωτης, απρόβλεπτης και αβέβαιης κατάστασής τους, τείνουν να δίνουν προτεραιότητα στην άμεση, απτή υποστήριξη που επηρεάζει άμεσα την καθημερινή τους ζωή, τη ζωή των μελών της οικογένειάς τους και την ακαδημαϊκή τους επιτυχία.

Συμπληρωματικά, η σειρά δράσεων που αναπτύχθηκε από την Web2Learn (Boichenko, Oikonomou & Zourou, 2025b), με στόχο τη συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας και επιχειρήσεων, απέδειξε ότι οι εξόριστοι φοιτητές, όταν τους δοθεί η ευκαιρία και τα μέσα, μπορούν να ενδυναμωθούν ώστε να μετατρέψουν τις ιδέες τους σε εφαρμόσιμο επιχειρηματικό εγχείρημα και να εμπλακούν δημιουργικά σε (διαδικτυακές) λύσεις για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας. Παρά τις προκλήσεις στη δημιουργία έργων συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας και επιχειρήσεων, οι δράσεις αυτές έδωσαν στους φοιτητές-πρόσφυγες την ευκαιρία να εκφραστούν και να γίνουν ενεργοί και δραστήριοι στα ιδρύματα υποδοχής και στην κοινωνία εν γένει.

4. Συστάσεις

4. Συστάσεις

Η σύμπραξη του έργου AGILE εντόπισε μηχανισμούς που υπάρχουν ήδη για τη διευκόλυνση της πρόσβασης και της ένταξης των εξόριστων φοιτητών στην ΑΕ (για παράδειγμα, Melo-Pfeifer & Gerwers, 2023, Melo-Pfeifer & Potolia, 2025), λαμβάνοντας υπόψη και την προσέγγιση των μελετών πάνω στη μετανάστευση (Degtyarova, 2025). Εντόπισε επίσης τομείς όπου αυτοί οι μηχανισμοί δεν υπάρχουν ακόμη ή αντιμετωπίζουν προκλήσεις (Melo-Pfeifer & Potolia, 2025). Στην παρούσα ενότητα, αντιστοιχίζουμε αυτές τις προκλήσεις με μια σειρά συστάσεων για να γίνουν οι υπάρχοντες μηχανισμοί πιο σταθεροί και βιώσιμοι και να ξεπεραστούν τα κενά που εντοπίστηκαν. Με βάση τα ευρήματα που αναπτύχθηκαν προηγουμένως, δομούμε τις συστάσεις γύρω από τις τρεις ακόλουθες φάσεις: πριν την εισαγωγή στην ΑΕ, στη διάρκεια της ΑΕ και μετά (ή κατά τη μετάβαση) από τη ΑΕ στην αγορά εργασίας.

Φάση	Προκλήσεις ή κενά που εντοπίστηκαν	Συστάσεις
Πριν την εισαγωγή στην ΑΕ	Δυσκολίες στην αναγνώριση πτυχίων και προηγούμενων μαθησιακών διαδρομών	Συνδυάστε τυποποιημένες διαδικασίες υποδοχής με πιο εξατομικευμένες και ατομικές δράσεις. Δημιουργήστε δομές για τη διευκόλυνση της εγγραφής, της παραμονής και της επιτυχίας των φοιτητών-προσφύγων. Βελτιστοποιήστε τις διοικητικές διαδικασίες. Συνεργαστείτε με τα πανεπιστήμια στις χώρες καταγωγής των φοιτητών για τη διασφάλιση της ομαλότερης μετάβασης και την αναγνώριση της προηγούμενης κατακτημένης γνώσης.
	Ασαφείς γλωσσικές πολιτικές για την εισαγωγή στην ΑΕ	Αναπτύξτε και κοινοποιήστε ξεκάθαρες οδηγίες σχετικά με τις γλωσσικές απαιτήσεις για την εισαγωγή στην ΑΕ, συμπεριλαμβανομένων των αποδεκτών προσόντων και επιλογών υποστήριξης.
	Εστίαση στη γλωσσική προετοιμασία των φοιτητών, με υπερβολική έμφαση στην προσφορά	Προτιμήστε ολοκληρωμένα προγράμματα εκμάθησης γλωσσών (π.χ. Diplôme Passerelle στη Γαλλία) αντί για μεμονωμένα και

	γλωσσικών μαθημάτων ² και προγραμμάτων	αποσπασματικά μαθήματα με στόχο την ένταξη στο πανεπιστήμιο. Εκτός από την τυπική εκμάθηση της γλώσσας, αυτά τα ολοκληρωμένα προγράμματα θα στοχεύουν στην ένταξη των προσφύγων σε κοινωνικο-πολιτισμικό, κοινωνικο-ακαδημαϊκό και κοινωνικο-επαγγελματικό επίπεδο αμέσως μετά την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ, αναπτύσσοντας την πολυγλωσσική και πολυπολιτισμική δυναμική των φοιτητών, την πολυεπίπεδη εμπειρική τους γνώση και την ικανότητά τους να προσαρμόζονται με σκοπό την ανάπτυξη της ανθεκτικότητάς τους. Συμπληρώστε τα γλωσσικά μαθήματα με ολοκληρωμένα προγράμματα ακαδημαϊκής και κοινωνικής υποστήριξης. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανάπτυξη σχετικού ειδικού λεξιλογίου και τεχνογνωσίας, δεξιοτήτων που σχετίζονται με τις σπουδές και την εργασία και ικανότητα επικοινωνίας στον πραγματικό κόσμο.
	Έλλειψη γλωσσικών μαθημάτων για ακαδημαϊκούς σκοπούς	Στοχεύστε από την αρχή σε μαθήματα γλώσσας για συγκεκριμένους ακαδημαϊκούς σκοπούς.
	Ανεπαρκής διοικητική, ακαδημαϊκή και νομική συμβουλευτική υποστήριξη	Παρέχετε πληροφορίες σχετικά με την ακαδημαϊκή κουλτούρα, συμπεριλαμβανομένων των τρόπων διδασκαλίας και των αναμενόμενων ακαδημαϊκών επιδόσεων. Διασφαλίστε προσβάσιμες και μόνιμες συμβουλευτικές υπηρεσίες για διοικητική, ακαδημαϊκή και νομική υποστήριξη που να είναι προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες των εξόριστων φοιτητών.

² Στην περίπτωση της Γαλλίας, οι σπουδαστές του μεταβατικού διπλώματος είναι επιλέξιμοι για υποτροφίες.
Βλ.: <https://reseau-mens.org/presentation-du-du-passerelle/>

	Ανεπαρκής επικοινωνία σχετικά με τους μηχανισμούς υποστήριξης	Υλοποιήστε προληπτικές και πολύγλωσσες στρατηγικές προβολής για τη σαφή ενημέρωση των προσφύγων φοιτητών σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης μέσω διαφόρων διαύλων (π.χ. ιστότοποι, συνεδρίες προσανατολισμού, καθοδήγηση από συνομήλικους).
Κατά τη διάρκεια της φοίτησης στην ΑΕ	Διακοπή της γλωσσικής υποστήριξης	Συνεχίστε να υποστηρίζετε τους φοιτητές-πρόσφυγες στην εκμάθηση της γλώσσας σπουδών μέσω εξειδικευμένων μαθημάτων (ορολογία, είδη ακαδημαϊκού λόγου στον τομέα τους κ.λπ.), φροντιστηρίων και ακαδημαϊκής συμβουλευτικής.
	Διακεκομμένη χρηματοδότηση των δομών υποστήριξης, με πιθανή απώλεια ανθρώπινων πόρων και, ως εκ τούτου, θεσμικής τεχνογνωσίας	Αναπτύξτε ανθεκτικές και βιώσιμες δομές υποδοχής, υποστηρίζοντας σταθερά, μακροπρόθεσμα μοντέλα χρηματοδότησης για τη διατήρηση των προγραμμάτων υποστήριξης και τη διατήρηση του έμπειρου προσωπικού, εξασφαλίζοντας έτσι τη συνέχεια και τη θεσμική μνήμη.
	Ανεπαρκής χρηματοδότηση των φοιτητών	Δημιουργήστε ευέλικτα πακέτα οικονομικής βοήθειας προσαρμοσμένα στις ανάγκες των προσφύγων φοιτητών (δίδακτρα, στέγαση, έξοδα διαβίωσης, υγειονομική περίθαλψη, φροντίδα παιδιών, κ.λπ.).
	Αναγκαστικά ή/και επιβαλλόμενα διαλείμματα στην ακαδημαϊκή πορεία σε μεγαλύτερο ή σε μικρότερο βαθμό	Δημιουργήστε ευέλικτες μαθησιακές διαδρομές και προγράμματα επανένταξης που αναγνωρίζουν την προηγούμενη γνώση και διευκολύνουν τις διακοπές στην εκπαίδευση, δημιουργώντας συστήματα που αναγνωρίζουν μη γραμμικές μαθησιακές διαδρομές και υποστηρίζουν την επανένταξη.
	Δυσκολίες στέγασης εξόριστων φοιτητών στην πανεπιστημιούπολη	Συνεργαστείτε με τοπικούς παρόχους στέγασης και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) που προσφέρουν προσιτές και ασφαλείς επιλογές διαμονής και δώστε προτεραιότητα στους φοιτητές-πρόσφυγες για

		πρόσβαση στη στέγαση εντός της πανεπιστημιούπολης.
	Μειωμένες ευκαιρίες για σύνδεση των εξόριστων φοιτητών σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο	Δημιουργήστε και αξιοποιήστε τις ήδη υπάρχουσες θεσμικές δομές (όπως βιβλιοθήκες) που μπορούν να προωθήσουν την αλληλεπίδραση των εξόριστων φοιτητών. Δημιουργήστε και υποστηρίξτε πλατφόρμες δικτύωσης, καθοδήγηση από συνομήλικους και προγράμματα ανταλλαγής που συνδέουν εξόριστους φοιτητές σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ενισχύστε τη σύνδεση μεταξύ εσωτερικά εκτοπισμένων φοιτητών με τους εξόριστους φοιτητές από το εξωτερικό.
	Μειωμένη παρουσία των εξόριστων φοιτητών στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων	Δημιουργήστε φοιτητικές συμβουλευτικές επιτροπές και συμβούλια που να περιλαμβάνουν εξόριστους φοιτητές, ώστε να διασφαλίζεται ότι η φωνή τους εκπροσωπείται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
Μετάβαση από την ΑΕ στην επαγγελματική ζωή	Χαμηλός αριθμός δομών που συμμετέχουν στην παρακολούθηση των εξόριστων φοιτητών	Δημιουργήστε φοιτητικούς συλλόγους αποφοίτων για τη διατήρηση των επαφών μετά την αποχώρηση των εξόριστων φοιτητών από τα ΑΕΙ. Αναπτύξτε και επεκτείνετε συνεργατικά δίκτυα μεταξύ πανεπιστημίων, επιχειρήσεων, ΜΚΟ και κοινοτικών οργανώσεων για την παροχή ολοκληρωμένης και συνεχούς υποστήριξης στους εξόριστους φοιτητές.
	Αποσπασματική συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών	Δημιουργήστε ευκαιρίες για μακροχρόνια πολιτειακή εμπλοκή με τη δημιουργία συνεργασιών με ΜΚΟ. Ενισχύστε τις ευκαιρίες ανοικτής καινοτομίας (π.χ. συμμετοχή σε hackathons, fab labs κ.λπ.) για πρόσφυγες και εξόριστους φοιτητές

		ώστε να επωφεληθούν από τη δικτύωση με συνομήλικούς τους και να δημιουργήσουν δεσμούς με επιχειρήσεις.
	Αποσπασματική συνεργασία με την αγορά εργασίας	Προωθήστε τη δημιουργία δεσμών μεταξύ σημερινών και παλαιότερων εξόριστων φοιτητών, καθώς οι τελευταίοι θα μπορούσαν να διευκολύνουν την ένταξη των πρώτων στον επαγγελματικό κόσμο (είτε για πρακτική άσκηση είτε για εργασία). Συνδεθείτε με την αγορά εργασίας, με τη σύναψη συνεργασιών με φορείς και επιχειρήσεις που διευκολύνουν την ένταξη των εξόριστων φοιτητών. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία θέσεων πρακτικής άσκησης, προγραμμάτων καθοδήγησης, ευκαιριών απασχόλησης ή έργων για συνεργασία ακαδημαϊκής κοινότητας και επιχειρήσεων ειδικά σχεδιασμένων για εξόριστους φοιτητές.

Συνολικά, οι εν λόγω συστάσεις επιδιώκουν την ανάπτυξη ολιστικών, περιεκτικών συστημάτων υποστήριξης στα ΑΕΙ, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για να διασφαλίζουν την επιτυχή εγγραφή, ένταξη, παραμονή και ευημερία των εξόριστων φοιτητών. Επιπλέον, οι γηγενείς και διεθνείς φοιτητές θα μπορούσαν επίσης να επωφεληθούν από τα συστήματα υποστήριξης, εάν τα ειδικά ακαδημαϊκά μαθήματα ή οι συνεργασίες με την αγορά εργασίας και τις ΜΚΟ είναι ανοικτά σε όλους. Είναι σημαντικό αυτά τα συστήματα υποστήριξης να επιδιώκουν να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα και την ισότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση με την άρση των γλωσσικών, οικονομικών και διοικητικών περιορισμών για την εισαγωγή, την παραμονή, την πρόοδο και την επιτυχία των φοιτητών-προσφύγων. Επιπλέον, μέσω αυτών των συστημάτων υποστήριξης, γίνεται ευρέως αντιληπτό ότι τα ΑΕΙ χρειάζεται να δημιουργήσουν μακροχρόνιες δια-και ενδο-ιδρυματικές συνεργασίες, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ακολουθώντας τις επιστημονικές μελέτες στο ζήτημα της μετανάστευσης, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ένταξη των εξόριστων φοιτητών στα ΑΕΙ και στην αποτελεσματικότερη κοινωνική ένταξη των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων φοιτητών στην ΑΕ, είναι σημαντικό να θεσπιστούν συστημικές προϋποθέσεις και νομικό πλαίσιο για την υποστήριξη των φοιτητών-προσφύγων. Αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται από θεσμικές πολιτικές που εστιάζουν στην ένταξη (απόκτηση γλωσσικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων), στην αποκατάσταση (απόκτηση

κοινωνικής/επαγγελματικής θέσης), στην αλληλεπίδραση (κοινωνικοποίηση των προσφύγων στα πανεπιστήμια, επίσης κατά τη διαδικασία διδασκαλίας & μάθησης) και στην ταύτιση (αίσθημα του ανήκειν στην ακαδημαϊκή κοινότητα υποδοχής και διατήρηση της ταυτότητας των φοιτητών) (Degtyarova, 2025, after Esser, 2001). Ως εκ τούτου, οι λέξεις-κλειδιά για ανθεκτικούς μηχανισμούς υποστήριξης είναι: θεσμική επικοινωνία, προσβασιμότητα, ολιστική προσέγγιση, συνεργασία και συμπράξεις, ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

5. Βιβλιογραφία

5. Βιβλιογραφία

Ashour, S. (2022). Access for Syrian refugees into higher education in Germany: a systematic literature review. *European Journal of Higher Education*, 12(1), 98-116. DOI: 10.1080/21568235.2020.1871392

Berg, J. (2019). A New Aspect of Internationalisation? Specific Challenges and Support Structures for Refugees on Their Way to German Higher Education. In A. Curaj, L. Deca & R. Pricopi (Eds.), *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies* (pp. 219-235). Springer.

Boichenko, K., Oikonomou, S., & Zourou, K. (2025a). Higher Education resilience in refugee crises: forging social inclusion through capacity building, civic engagement and skills recognition. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Boichenko, K., Oikonomou, S., & Zourou, K. (2025b). *Design and implementation of business-academia collaboration for Ukrainian refugees' resilience*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Degtyarova, I. (2025), *Emergency Management in Higher Education Institutions: Guidelines for Handling Refugee Crises*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Degtyarova, I., & Kraśniewska, N. (2025). *Polish Academia Emergency Response. Managing large-scale inflow of Ukrainian refugees in higher education institutions in Poland, 2022-2024*. AGILE project. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Esser, H. (2001), Integration und ethnische Schichtung [Integration and ethnic stratification], 2001, available at: https://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2014/5134/pdf/wp_40.pdf.

Friedrich, T., Ruano, B., Melo-Pfeifer, S. (2021). A whole university approach to humanitarian migrant and refugee students' integration: Reflections on the practical implementation of education policies and programmes at Universidade Federal do Paraná (UFPR), in Brazil. *Journal of international Mobility*, 1(9), 103-120. DOI: 10.3917/jim.009.0103.

Grüttner, M., Berg, J., Schröder, S., & Otto, C. (2018). Refugees on their way to German higher education: A capabilities and engagements perspective on aspirations, challenges and support. *Global Education Review*, 5 (4), 115-135.

Jonaitytė, L., Štuopytė, E., & Tautkevičienė, G., (2024). *Academic libraries as niches of social cohesion*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Klos, L., & Klymanska, L. (2024). *Ukrainian HEIs' response to the humanitarian and societal crisis*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Lawrance, L. (2023). *Landscape analysis of Higher Education crisis support mechanisms and initiatives for refugee students*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Lawrance, L. (2024). *Report on Higher Education – associations' cooperation*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section "Results").

Melo-Pfeifer, S., Brinkmann, L.M., & Gerwers, F. (2024) *Promoting and sustaining the transition of refugee students to higher education*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). Doi : 10.25592/uhhfdm.16520

Melo-Pfeifer, S., & Gerwers, F. (2023). *Design principles for improved curricula and institutional change for the benefit of refugee students*. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Melo-Pfeifer, S., & Potolia, A. (2025). *Support mechanisms for exiled students in Higher Education. A seven European country level synthesis*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). DOI: 10.25592/uhhfdm.17327

Naidoo, L., Wilkinson, L., Langat, K., Adoniou, M., Cunneen, R., & Bolger, D. (2015). *Supporting school-university pathways for refugee students' access and participation in tertiary education. An implementation guide for universities*. University of Western Sydney.

Oikonomou, S., Zourou, K. (2023). *European universities tackling the Ukrainian refugee crisis: insights into grassroots digital actions*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »). URL: <https://zenodo.org/records/8268798>.

Potolia, A., Fiallos, F., & Lawrance, L. (2025). *Résultats sur trois niveaux d'interventions pédagogiques*. AGILE consortium. <https://agileproject-erasmus.eu/> (section « Results »).

Schröder, S.; Berg, J., & Otto, C. (2022). Supporting prospective refugee students' pathways to German higher education institutions – The perspectives of key actors in access, admission and study preparation. *Beiträge zur Hochschulforschung*, 44, 40-58.

Unangst, L. (2019). Refugees in the German higher education system: implications and recommendations for policy change. *Policy Reviews in Higher Education*, 3(2), 144-166. DOI: 10.1080/23322969.2019.1643254

Unangst, L., & Streitwieser, R. (2018). Inclusive Practices in Response to the German Refugee Influx: Support Structures and Rationales Described by University Administrators. In A. Curaj, L. Deca & R. Pricopi (Eds.), *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies* (pp. 277-294). Springer.

Ευχαριστίες

Αυτή η δημοσίευση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 5 του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου AGILE: «Ανθεκτικότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε προσφυγικές κρίσεις: σφυρηλάτηση της κοινωνικής ένταξης μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων, της εμπλοκής των πολιτών και της αναγνώρισης δεξιοτήτων». (www.agileproject-erasmus.eu, αριθμός έργου 2022-1-FR01-KA220-HED-000087334). Οι συντάκτες της παρούσας μελέτης θα ήθελαν να ευχαριστήσουν όλα τα ιδρύματα που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο. Η συνολική διάταξη, τα εικονίδια, τα επεξεργασμένα γραφικά, οι πίνακες και τα σχήματα σχεδιάστηκαν από την Ιωάννα Τσακαρέλου.

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το παρόν παραδοτέο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Συγγραφείς

Sílvia Melo-Pfeifer

Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου - Παιδαγωγική
Σχολή, Γερμανία

Η Sílvia Melo-Pfeifer είναι τακτική καθηγήτρια στην εκπαίδευση καθηγητών ρομανικών γλωσσών (Πανεπιστήμιο του Αμβούργου, Γερμανία). Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν τις πλουραλιστικές και καλλιτεχνικές προσεγγίσεις στην εκμάθηση και διδασκαλία γλωσσών, στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και στην έρευνα. Συντόνισε τα έργα Erasmus+ LoCALL (LOcal Linguistic Landscapes for global language education in the school context) και CoMMiTTed (Covid, Migrants and Minorities in Teacher Education - A Fake News Observatory to promote Critical Thinking and Digital Literacy in Times of Crisis), ενώ αυτή τη στιγμή ηγείται του έργου BOLD (Building on Linguistic and Cultural Diversity for social action within and beyond European universities).

Lisa Marie Brinkmann

Βοηθός έρευνας στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου - Παιδαγωγική
Σχολή, Γερμανία

Η Lisa Marie Brinkmann είναι βοηθός έρευνας στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου και αυτή τη στιγμή γράφει τη διατριβή της σχετικά με τη χρήση portfolio στην τάξη των γαλλικών (ως ξένη γλώσσα) στο σχολείο και τον αντίκτυπό του στην επένδυση των Γερμανών μαθητών. Συμμετέχει στο έργο Erasmus+ BOLD (Building on Linguistic and Cultural Diversity) και AGILE (Higher Education Resilience in Refugee Crises) και συντονίζει τρία έργα στη σειρά "Transcultural encounters in Spanish Teacher Education" από το 2022, τα οποία χρηματοδοτούνται από τις καινοτόμες μορφές μάθησης και διδασκαλίας του Πανεπιστημίου του Αμβούργου και τη Γερμανική Υπηρεσία Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD).

Ανθήπη Ποτόλια

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Paris 8, Γαλλία

Η Ανθήπη Ποτόλια, που ηγείται του Erasmus+ έργου AGILE, είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στις Γλωσσικές Επιστήμες και την Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Ειδικεύεται στις εκπαιδευτικές τεχνολογίες, την πολυγλωσσία και την πολυπολιτισμικότητα, τις γλωσσικές αυτοβιογραφίες και την ανακλασιμότητα, και τη διαπολιτισμικότητα. Είναι συνυπεύθυνη στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα για την κατάρτιση μελλοντικών καθηγητών ξένων γλωσσών. Είναι επίσης ακαδημαϊκή συντονίστρια του διπλώματος γαλλικής γλώσσας για εξόριστους φοιτητές στο Πανεπιστήμιο Paris 8.